

УДК 792.22.02(477.83/.86)"1893/1897"О.Пчілка:070
<https://doi.org/10.29038/2304-9383.2024-38.nah>

Євген Нахлік

Комедія «Світова річ» Олени Пчілки у поставах галицьких театрів – професійного та аматорського (1893–1897)

Мета розвідки – простежити галицьку театральну рецепцію «Світової речі» Олени Пчілки в 1893–1897 рр., із залученням до розгляду дотичних матеріалів розкрити передумови та обставини її сценічного втілення драматичним гуртком студентської «Академічної Громади» у Львові. **Методи:** джерелознавчий, фактологічний, біографічний, контактологічний, культурно-історичний, рецеп-тивний.

Результати. У джерелознавчій, фактологічній та біографічно-контактологічній статті уперше на основі публікацій, виявлених у львівській пресі – газетах «Діло» й «Руслан» і журналі «Зоря», – простежено галицьку театральну рецепцію комедії «Світова річ» Олени Пчілки в 1893–1897 рр. П'єсу ставив мандрівний професійний театр народовського товариства «Руська Бесіда» (принаймні в 1893–1894 рр. й 1896 р., у переробці Михайла Старицького) й аматорський драматичний гурток львівської студентської «Академічної Громади». Докладно з'ясовано передумови, обставини (1896–1897) та особливості постанови (5 лютого 1897 р. в залі Поштового клубу у Львові) комедії «Світова річ» гуртком «Академічної Громади». Режисером вистави був Микола Вороний, який раніше в тернопільській виставі «Світової речі» (30 квітня 1896 р.), що її показав Руський народний театр, грав роль Голуба. В аматорській виставі виконавицею головної дійової особи Олександри (у Пчілчиному оригіналі – Саша) була драматична артистка театру «Руської Бесіди» в 1893–1901 рр. Марія Слободівна (у шлюбі: Крушельницька; *1876–†1935). Ролі виконували також її сестра Емілія Слободівна, Юрій Тобілевич (син Івана Тобілевича, на той час – студент Львівської політехніки), Северин Паньківський та ін. Театральну історію комедії «Світова річ» Олени Пчілки в Галичині варто далі простежити за сторінками галицької та буковинської преси другої половини 1880-х – початку 1900-х років.

В епілозі до статті висвітлено епізод зі стосунків і взаємних відгуків М. Вороного, Марії Крушельницької та її чоловіка Антона Крушельницького в 1925 р.

Висновки. Досі газетна та журнальна інформація про ці галицькі вистави не стала об'єктом спеціального дослідження літературознавців і театрознавців. У введенні зібраних відомостей у науковий обіг та в осмисленні їх і полягає наукова новизна пропонованої розвідки.

Ключові слова: Олена Пчілка, комедія «Світова річ», М. Вороний, Марія Слободівна (Крушельницька), театр галицького товариства «Руська Бесіда», «Академічна Громада» (Львів).

Вступ

На проблему, зазначену в назві статті, я вийшов через простеження за публікаціями в тогочасній пресі акторського шляху Марії Слободівної (у шлюбі: Крушельницька; *1876–†1935), драматичної артистки театру товариства «Руська Бесіда» в 1893–1901 рр., яка грала ролі також у виставах за Франковими п'єсами, а 1927 року опублікувала дві публіцистичні статті про Івана Франка й таким чином заслуговує, аби про неї була стаття-персоналія у нашій «Франківській енциклопедії» (див.: Нахлік, 2024а; Нахлік, 2024b; Нахлік, 2024с). Гортаючи сторінки львівських газет «Діло» і «Руслан», журналу «Зоря», я натрапив на рецензійні та інформативні публікації про вистави галицьких театрів у 1893–1897 рр. – професійного й аматорського – за комедією «Світова річ» Олени Пчілки (п'єса, створена за мотивами комедії «Бедная невеста» Александра Островського, була в репертуарі наддніпрянських театрів від 1884 р.).

Метою розвідки є простежити галицьку театральну рецепцію «Світової речі» Олени Пчілки в 1893–1897 рр., а головно розкрити, із залученням до розгляду дотичних матеріалів, насамперед передумови та обставини її сценічного втілення драматичним гуртком студентської «Академічної Громади» у Львові, особливості самої вистави, з'ясувати її організаторів, режисера та акторський склад. Для цього послуговуватимусь **методами** джерелознавчим, фактологічним, біографічним, контактологічним, культурно-історичним, рецептивним.

Виклад основного матеріалу

Газета «Діло» за 4 березня 1896 р. повідомляла, що «львівські любителі драматичної штуки», з яких «деякі торік» репрезентацією «в сали Frohsinn-у [товариства «Фрозін» у львівському у готелі Жоржа. – Є. Н.] дали доказ великого замилювання і спосібности на тім поли», готуються тепер до вистави п'єси «Світова річ» Олени Пчілки: «Проби йдуть дуже добре», а режисуру провадить «знаний львівській публиці любитель штуки драматичної», який під час «недавньої гостини руско-народного театру у Львові виступав» у поставі Франкової комедії «Учитель» «в титуловій ролі і вив'язався з своєї задачі – як на аматора – дуже добре» (Наші львівські любителі драматичної штуки, 1896: 3). Цим актором і режисером був Микола Вороний, який у листі до Михайла Коцюбинського орієнтовно 10–15 червня 1896 р. зі Львова сам згадав, що львів'яни бачили його на сцені, як він «з власної охоти виступив торік», зокрема, у Франковому «Учителі», з чого вони й дізналися, що він розуміється «на театрі»

(Листи до Михайла Коцюбинського, 2002: 154; у публікації помилково датовано листа кінцем лютого).

У числі за 2 травня 1896 р. «Діло» сповіщало, що запрошений на режисера Руського народного театру Микола Вороний на гастролях у Тернополі виступив у недільній виставі «Учителя» (26 квітня 1896 р.) «в роли титуловій», а у виставі «Світової речі» (30 квітня) – у ролі Голуба. При цьому непідписаний рецензент зазначив, що «гра п. Вороного, природна, вистудіована, загально подобалась», лише в «Учителі» давалася взнаки наддніпрянська вимова (так «галицькій учитель не говорить»). З виконавців ролей у комедії «Світова річ» згадано ще тільки, що в ній «виступила по довгій перерві першій раз пані Осиповичева» (без уточнення дійової особи, йшлося про Антоніну Осиповичеву, *1855–†1926, польську й українську акторку, співачку чеського походження) і що «публика нагородила її гру рясними оплесками», а також, що роль «Тамалія-франта» грав, теж уперше, Йосиф Стадник і, «як на першій раз, вив'язався з неї зовсім гарно», а «деякі похибки тут і там певно з часом уступлять; головно бесіда у него трохи заскора». Прикінцевий закид рецензента стосувався обсягу п'єси й вистави: «“Світова річ” – штука задовга, бо протяглася (з причин декораційних) аж до півночі...» (Про рускій народный театр, 1896: 3).

У тому-таки листі до Коцюбинського Вороний нарікав, що на прохання «Руської Бесіди» та за спонукою Івана Франка й Михайла Грушевського він півтора місяця працював тимчасовим режисером «укр[аїнсько-]руського народного театру в Галичині» під час гастролей, зокрема, в Тернополі, але «намучився з тими артистами» та «зрештою таки не витримав <...> і втік», то більше, що закінчувалася його відпустка в Науковому товаристві ім. Шевченка, де він працював «урядником». На місце режисера він запропонував наддніпрянця Юрія Касиненка (Листи до Михайла Коцюбинського, 2002: 154–155). З історико-театральних досліджень Степана Чарнецького довідуємося, що призначений 16 березня 1896 р. новий управитель театру «Руської Бесіди» Михайло Ольшанський дістав у травні того-таки року в допомогу М. Вороного, але той під час гастрольних митарств витримав «у театрі з місяць і, позражувавши собі членів гурту, втік до Львова», тож від 16 червня 1896 р. керував театром спроваджений із Наддніпрянщини Юрій Касиненко (Чарнецький, 2014: 110, 327, 328).

Десь 12–13 липня 1896 р. Вороной виїхав зі Львова три місяці подорожував Придонщиною та Причорномор'ям, побував у Харкові та Києві, а 10 жовтня 1896 р. повернувся до Львова (див. листа М. Вороного до М. Коцюбинського від 1/13 жовтня 1896 р. зі Львова: Листи до Михайла Коцюбинського, 2002: 162–163). Тут він далі режисерував у драматичному гуртку «Академічної Громади» (студентського товариства, заснованого у Львові 26 січня 1896 р.) виставу комедії «Світова річ», що її готувати почав у лютому 1896 р. «Зоря» за 27 січня 1897 р. в рубриці «Хроніка» сповіщала, що українське товариство «Академічна Громада» заснувало «у себе недавно» драматичний гурток, який «буде давати аматорські театральні вистави», і «на режисера» цього гуртка «упрошено д[обродія] Миколу Вороного, симпатично знаного у нас і спосібного любителя народного театру». Анонсовано, що «на перший раз виставить» гурток 5 лютого 1897 р. в залі Поштового клубу (колишня зала товариства «Фрозін» у готелі Жоржа) комедію Олени Пчілки «Світова річ» (Товариство руське «А к а д е м і ч н а Г р о м а д а»..., 1897: 40). Вистава відбулася під доглядом режисера Вороного, бо він виїхав зі Львова у Наддніпрянську Україну пізніше – після середини квітня 1897 р., коли прийняв запрошення Марка Кропивницького грати в його театральній дружині (дату рішення Вороного долучитися до трупи Кропивницького подано за статтею: Каневська, 2016: 310, 311).

5 лютого 1897 р. в залі Поштового клубу гурток справді поставив комедію Олени Пчілки «Світова річ». Аматорська вистава, як дізнаємося з невідомої рецензії в газеті «Діло», відбулася в дохід «на заповомовий фонд» «Академічної Громади» при повній залі, тож мету – зібрати кошти – було осягнуто. За словами невідомого рецензента, самий твір, «основа» якого «не незвичайна, прикрашена сентименталізмом», «убогий в зміст та акцію; тому ж треба було дуже доброї гри, щоби вляти в ню жите». Рецензент так переповів фабулу п'єси: «Дівчина (Олександра), дочка бідної вдови по уряднику, овіяна новими ідеями, новими поглядами на простий нарід рускій, влюбила в генеральського сина; тому знехтувала любовними освідченнями щиро люблячого її міщанського сина Василя і не схотіла виходити заміж за нелюбого а багатого секретаря магістратського [у Пчілчиному оригіналі – “секретар думи”. – Є. Н.], що міг її з матір'ю висвободити з трудного положення матеріального. Коли, однак, при серйозній розмові з генеральським сином дізналася, що він не думає з нею женитись, а хоче її мати лише за забавку, то попадає в розпуку і постановляє вийти за багатого

секретаря. Тим часом, коли вже була зібрана до вінчання, приходять згаданий Василь, що внаслідок відказаної руки Олександри попав в розпуку та п'яньство, і Олександра, зрушена його плачем і сентиментами, зриває з секретарем і виходить за сего».

Якісь життєві дороги й інтереси привели двадцятирічну Марію Слободівну до участі в драматичному гуртку «Академічної Громади». У загалом схвальних характеристиках акторських перевтілень у рецензії названо на ім'я лише її – виконавицю головної дійової особи Олександри (у Пчілчиному оригіналі – Саша): «Ролью Олександри грала знана зі сцени руского народного театру панна Слободівна. Гра її була вірна і консеквентна. Мати Олександри повинна би була бути краще і відповіднійше, як на стару матір, ухарактеризована [під цим словом розуміється: загримована, вбрана у відповідний одяг. – *Є. Н.*], а вже ж стрій на шлюб доньки був замало одвітний (она ж прецінь вдова по уряднику); не диво, що він викликав сміх у публіки. Роль секретаря магістратского була в добрих руках і випала зовсім удачно, природно і без пересади. Гра ролі Василя зробила з него плаксивого нелітного [малолітнього. – *Є. Н.*] аманта [амантами називали акторів та акторок, які грали ролі коханців чи коханок, спокусників чи спокусниць, а також закоханих персонажів. – *Є. Н.*]. Зате в ролі Федора Богуша побачили ми дуже добре відтворений тип свата, що то і уміє приговорити, і до чарки заглянути. Роль генеральского сина, для своєї забави і урозмаїчення життя іграючого з любовію невинної дівчини, п[ан] аматор добре зрозумів і відповідно віддав. Не менше і роль пльоткарки і ухарактеризованем, і грою була відограна плястично. Вкінці роль Миколи, приятеля Василевого, випала невиразно. Взагалі з похвалою піднести належить іменно відогране комічної німої сцени при першій візиті секретаря, а відтак сцену розпучливого сміху Олександри по рішучій її розмові з генеральским сином».

Насамкінець рецензент закинув виставі «дуже довгі антракти, котрих не могли і хорошо музикою відограні пісні рускі скоротити. Через сі антракти коротка штука, котра могла бути скінчена безпечно о 10 годині, протягнулась до 11½ години. Через се публіка мучилась, та й штука випала млавше» (Вчєрашне аматорске представленє «Свѣтовои рѣчи», 1897: 3).

Варто додати, що «Академічна Громада» створила 1897 р. запомоговий фонд для незаможних українських літераторів, і з його коштів на пропозицію Володимира Гнатюка, студента філософського

факультету Львівського університету, заступника голови «Академічної Громади», висловлену на засіданні її президії 1 листопада 1897 р. (14 листопада він уже був обраний головою товариства), видала наприкінці того-таки року поетичну збірку Франка «Мій Ізмарагд» (на титульній сторінці: Львів, 1898) і виплатила поетові гонорар (Нахлік Є. за участі Шеремети О., 2016: 363). Тож Марія Слободівна своєю акторською грою у виставі «Світова річ» доклалася до фінансування студентського видання Франкової збірки.

Від імени «Академічної Громади» її голова Ізидор Голубович і писар Іван Білик склали публічну «сердечну подяку В[исоко]п[оважним] паннам Марії і Емілії Слободівним» (сестрам), Юрієві Тобілевичу (синові Івана Тобілевича, на той час – студентові Львівської політехніки), Северинові Паньківському та іншим акторам та акторкам «за їх ласкаву участь в аматорськiм представленю», а також наголосили: «Осібнo годитьсѣ піднести працю п. Миколи Вороного <...>, котрий докладав усіх зусиль, щоби представленє випало якнайпоправнійше» (датовано: «д. 8 лютого 1897») (Голубович & Білик, 1897: 3). З цієї подяки довідуємося прізвища інших, поряд із Марією Слободівною, виконавців ролей, але яких саме – на жаль, не уточнено.

Логічно припустити, що Слободівну залучили (чи навіть сам Вороний залучив) до виконання ролі Олександри в аматорській студентській виставі «Світової речі» тому, що акторка вже грала цю роль у професійному театрі. До речі, за дослідницькою інформацією С. Чарнецького, «Світова річ» Олени Пчілки (в переробці Михайла Старицького) була в репертуарі Руського народного театру в 1893–1894 рр. (Чарнецький, 2014: 321). За анонсами в «Ділі» та «Зорі», «“Світова річ”, комедія Олени Пчілки в 5 діях» зазначена в репертуарі Руського народного театру, який прибував до Львова 16 жовтня і розпочинав показ вистав 18 жовтня 1893 р. (Рускій народный театр, 1893: 2; К. Л–ий, 1893: 384). Судячи з того, що обидва анонси майже ідентичні, їх автором був львівський адвокат, д-р права Кость Левицький (*1859–†1941), на той час активний діяч «Просвіти», автор популярно-правових праць, який під криптонімом *К. Л–ий*, що ним підписано анонс у «Зорі», публікував у цьому журналі 1893 року театрознавчі дописи (Дей, 1969: 218, 494; також див. «Зміст» річника «Зорі» за 1893 р.).

Певно, й аматорський драматичний гурток «Академічної Громади» поставив комедію «Світова річ» Олени Пчілки також у переробці Михайла Старицького.

Епілог до сценічної співпраці Миколи Вороного і Марії Слободівної

Вийшовши заміж у жовтні 1901 р. за вчителя, письменника і літературо- та театрознавця Антона Крушельницького, Марія Крушельницька тоді ж покинула професійний театр і віддалася родинному життю, вихованню дітей. У листі до неї від 20 травня 1925 р. Крушельницький, натоді директор української приватної гімназії в Рогатині, поділився враженнями від показаного в її приміщенні напередодні, 19 травня, театрального дійства для молоді, у яке входили музичні композиції, декламації, танцювальні дуети, солоспіви, постава драматичного етюдів «Тихий вечір» Олександра Олеся – усе у виконанні камерного театру «Комета», що діяв під художнім проводом режисера й актора Вороного та під протекторатом кооперативи «Український Театр» у Львові (Крушельницькі, 2018: 490–491). «Комету» Вороного Крушельницький у листі схарактеризував так: «Його артистичний театр – це щось посереднє між інтимним театром, концертною залю й кабареом. Тільки що тон, який він узяв, удержує його на зовсім артистичній висоті» (Крушельницькі, 2018: 491). На гастролі театру «Комета» в Рогатині А. Крушельницький відгукнувся рецензією (Крушельницький, 1925: 3; передрук у «Примітках»: Крушельницькі, 2018: 996–998).

У тому ж листі до Марії від 20 травня 1925 р. Крушельницький розповів також про свою зустріч із самим поетом і театралом, з яким не бачився довгі роки. Повідомив дружину, що Вороний зберіг про неї, колишню свою сценічну партнерку й товаришку Марію Слободівну, світлий спогад, на знак чого подарував їй книжки зі своїми теплими дарчими написами: «<...> щиро Тебе вітав Вороний і лишив Тобі на спомин дві книжечки з написом: Старицького: “Ніч під Івана Купала”, на якій надписав: “Високоповажаній Пані Марії Крушельницькій> на спомин “юних днів Весни” щироприхильний Мик<ола> Вор<оний>”, і другу – його “Драматична прімадонна” (про Л. Ліницьку) – з надписом “Давній товарищі зі сцени Вп. М<арії> К<рушельницькій> (Слоб<одівні>) на спомин гарних минулих часів сердечно прихильний автор”. Дуже просив Тебе прийняти ці книжечки на спомин» (Крушельницькі, 2018: 491).

Ішлося про книжку Михайла Старицького «Ніч під Івана Купала. Драма у 5-ти діях», видану за редакцією і «з режисерськими увагами» Вороного у Львові 1925 р. заходом кооперативи «Український Театр», і книжку самого Вороного «Драматична прімадонна. Естетичний-критичний етюд. До характеристики сценічної творчости Любови Ліницької», видану у Львові 1924 р.

Зворушило Вороного й те, що один із синів Марії – Іван Крушельницький – уже сам поет, автор книжки ліричних віршів «Весняна пісня: (Родавнський рукопис)» (Київ; Відень; Львів, 1924. 128 с.; вийшла друком 1924 р. у видавництві «Чайка», що його заснували у Відні 1922 р. батько – Антін Крушельницький і вуйко – Михайло Слобода, брат Марії Крушельницької): «Я дав Вороному поезії Івана (“В<есняна> п<існя>”). Він теж немало здивувався, що син “Панни Мані” видав уже збірку поезій. Але сказав, що й його син куди сміливіше пише вже вірші, ніж він сам. Чудно буде, як молоді Олесі, Вороні, Крушельницькі – сини заткнуть своїх батьків за пояс!» (Крушельницькі, 2018: 491).

Малось на увазі Олега Ольжича, Марка Вороного й Івана Крушельницького. Усі троє, як відомо, були знищені тоталітарними режимами: Олег Ольжич – нацистським, а Марко Вороний та Іван Крушельницький – більшовицьким.

З листа видно також, як сприйняли чоловіки середнього віку, які знали ще змолоду, зовнішній «вигляд» один одного – 46-річний Крушельницький і 53-річний Вороний. Враження Крушельницького про Вороного були переважно позитивні: «Декляматор першої кляси – його деклямації й автодеклямації робили дуже сильне вражіння <...>. А вже його гра з Голіцинською [українською акторкою Оленою Голіцинською (*1899–†1978). – Є. Н.] в “Тихому вечорі” Олеся – це нічим не відбігало від ібзенівських продукцій з Kammer spiele [камерного театру. – Є. Н.] у Відні.

Тільки його вигляд уже трохи не підходить до кімнатної вистави без характеристизації [тобто, треба думати, без гриму. – Є. Н.]. Найбільш разить лисина, закрита волоссям, яке тут і там виривається від голови жмутками й разить естетичне почування. Зрештою, він без одного сивого волоска – найвище на 40 років».

Далі сивочолий Крушельницький не без засмучення переповів, як Вороний сприйняв його: «Мій вигляд зчудував його. Не так він собі мене уявляв. І справді, своїм виглядом ми можемо не тільки

помінятися роками, але ще й додати собі скільки років ріжниці – я вгору, він – у долину» (Крушельницькі, 2018: 491).

Вразливу Марію заїло, що її давній режисер і співактор так сприйняв її коханого чоловіка (воліла б, звичайно, аби його виглядом був не прикро, а приємно здивований), тому відписала Антонові 22 травня 1925 р. (з міста Родавна під Віднем) зі шпичками в бік колишнього театрального партнера: «А чому ж то Вороний знайшов Тебе таким старим? Та він грубо старший від Тебе! Було йому сказати, що сиве волосся – це ще не старість. Він, може, троха штучно відмолочений, бо хоч з жінкою не живе і не має його хто гризти, і дітей немає, зате, як розказують, веде веселе життя, а воно не консервує. Впрочім, гріх що-небудь казати, може, і справді добре держиться».

А насамкінець 48-річна Марія додала невтішну репліку про себе: «Говорили про мене? Було йому сказати, що й я постарілася дуже!» (Крушельницькі, 2018: 497–498).

Вороний згадував Марію, яка в його пам'яті залишилася дівчиною Манею, із приязним ностальгійним почуттям, а вона про нього відгукнулася радше в'їдливо. Так нарізно розійшлися їхні життєві дороги – не лише професійно, подієво, а й почуттєво.

Наукова новизна

Наскільки мені відомо, досі газетна та журнальна інформація про ці галицькі вистави не стала об'єктом спеціального дослідження літературознавців і театрознавців. У введенні зібраних відомостей у науковий обіг та в осмисленні їх і полягає наукова новизна пропонованої розвідки.

Висновки

Зазначу, що театральну історію комедії «Світова річ» Олени Пчілки в Галичині варто далі простежити за сторінками галицької та буковинської преси другої половини 1880-х – початку 1900-х років.

Література

- Вчорашнє аматорське представленє «Свѣтвой рѣчи» (1897). *Дѣло*, ч. 20, 25 Сѣчня (6 Лютого).
- Голубович, І., Білик, І. (1897). Тов. «Академічна Громада». *Руслан*, ч. 23, 29 січня (10 лютого).
- Дей, О. І. (1969). *Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI–XX ст.)*. Київ: Наукова думка.
- Каневська, Л. (2016). Вороний Микола Кіндратович. *Франківська енциклопедія*, т. 1, Львів.

- К. Л–ий. (1893). Руський народний театр. *Зоря*, ч. 19, 1 (13) жовтня.
- Крушельницький, А. (1925). Артистичний театр «Комета» (під протекторатом кооперативи «Український Театр» під артистичним проводом М и к о л и В о р о н о г о). *Діло*, ч. 113, 24 травня.
- Крушельницькі, Антін і Марія. (2018). *Вірна сповідь життя. Листування*. Упорядкув., передм., прим. та покажчики О. Піддубняка. Біла Церква: Видавець Олександр Пшонківський.
- Листи до Михайла Коцюбинського*. (2002). Упорядкування та коментарі В. Мазного, т. 1. Київ: Українські пропілеї.
- Нахлік, Є. (2024a). Марія Слободівна (Крушельницька) – артистка театру «Руської Бесіди». I період. *ZBRUC*. URL: <https://zbruc.eu/node/118482>.
- Нахлік, Є. (2024b). Марія Слободівна (Крушельницька) – артистка театру «Руської Бесіди». II період: Тріумфальне повернення на професійну сцену (листопад 1900 – 8 жовтня 1901). *ZBRUC*. URL: <https://zbruc.eu/node/118766>.
- Нахлік, Є. (2024c). Театральні перетини Марії Слободівної та Івана Франка. *ZBRUC*. URL: <https://zbruc.eu/node/118540>.
- Нахлік, Є. за участі Шеремети, О. (2016). Гнатюк Володимир Михайлович. *Франківська енциклопедія*, т. 1, Львів.
- Наші львівські любителі драматичної штуки. (1896). *Діло*, ч. 40. 21 лютого (4 марта).
- Про руський народний театр (1896). *Діло*, ч. 88, 20 цвѣтня (2 мая).
- Руський народний театр. (1893). *Діло*, ч. 218, 29 вересня (11 жовтня).
- Товариство руське «А к а д е м і ч н а Г р о м а д а»... (1897). *Зоря*, ч. 2, 15 (27) січня.
- Чарнецький, С. (2014). *Історія українського театру в Галичині: Нариси. Статті. Матеріали. Світлини*. Львів: Літопис.

References

- Vcherashne amatorske predstavlenie «Svitovoyi richy» [Yesterday's amateur presentation of «The World Thing»] (1897). *Dilo*, ch. 20, 25 Sichnia (6 Liutoho) (in Ukrainian).
- Holubovych, I. Bilyk, I. (1897). *Tov. «Akademichna Hromada»* [«Academic Community»]. *Ruslan*, ch. 23, 29 sichnia (10 liutoho) (in Ukrainian).
- Dei, O. I. (1969). *Slovyk ukrainskykh psevdonimiv ta kryptonimiv (XVI–XX st.)* [Dictionary of Ukrainian pseudonyms and cryptonyms (XVI–XX centuries)]. Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
- Kanevska, L. (2016). *Voronyi Mykola Kindratovych* [Voronyi Mykola Kindratovych]. *Frankivska entsyklopediia*, t. 1, Lviv (in Ukrainian).
- К. Л–yi. (1893). *Ruskyi narodnyi teatr* [Ruthenian National Theater]. *Zoria*, ch. 19, 1 (13) zhovtnia (in Ukrainian).
- Krushelnytskyi, A. (1925). *Artystychnyi teatr «Kometa»* (pid protektoratom kooperatyvy «Ukrainskyi Teatr» pid artystychnym provodom М у к о л у В о р о н о г о) [Art Theater «Comet» (under the patronage of the cooperative

- «Ukrainian Theater» under the artistic direction of Mykola Voronyi)]. Dilo, ch. 113, 24 travnia (in Ukrainian).
- Krushelnytski, Antin i Mariia. (2018). *Virna spovid zhyttia. Lystuvannia* [A faithful confession of life. Correspondence]. Uporiadkuv., peredm., prym. ta pokazhchyky O. Piddubniaka. Bila Tserkva: Vydavets Oleksandr Pshonkivskyi (in Ukrainian).
- Lysty do Mykhaila Kotsiubynskoho [Letters to Mykhailo Kotsiubynskyi]. (2002). Uporiadkuvannia ta komentari V. Maznoho, t. 1. Kyiv: Ukrainski propilei (in Ukrainian).
- Nakhlik, Ye. (2024a). Mariia Slobodivna (Krushelnytska) – artystka teatru «Ruskoi Besidy». I period [Mariia Slobodivna (Krushelnytska) was an actress of the Ruska Besida Theater. The first period]. *ZBRUČ*. URL: <https://zbruc.eu/node/118482> (in Ukrainian).
- Nakhlik, Ye. (2024b). Mariia Slobodivna (Krushelnytska) – artystka teatru «Ruskoi Besidy». II period: Triumfalne povernennia na profesiinu stsenu (lystopad 1900 – 8 zhovtnia 1901) [Mariia Slobodivna (Krushelnytska) is an artist of the «Ruska Besida» Theater. The second period: Triumphant return to the professional stage (November 1900 – October 8, 1901)]. *ZBRUČ*. URL: <https://zbruc.eu/node/118766> (in Ukrainian).
- Nakhlik, Ye. (2024c). Teatralni peretyny Marii Slobodivnoi ta Ivana Franka [Theatrical intersections of Maria Slobodivna and Ivan Franko]. *ZBRUČ*. URL: <https://zbruc.eu/node/118540>. *ZBRUČ*. URL: <https://zbruc.eu/node/118540> (in Ukrainian).
- Nakhlik, Ye. za uchasti Sheremety, O. (2016). Hnatiuk Volodymyr Mykhailovych [Hnatiuk Volodymyr Mykhailovych]. *Frankivska entsyklopediia*, t. 1, Lviv (in Ukrainian).
- Nashi lvivski liubyteli dramatychnoy shtuky [Our Lviv fans of dramatic pieces]. (1896). Dilo, ch. 40. 21 liutoho (4 marta) (in Ukrainian).
- Pro ruskii narodnyi teatr [About the Ruthenian National Theater]. (1896). Dilo, ch. 88, 20 tsvitnia (2 maia) (in Ukrainian).
- Ruskii narodnyi teatr [The Ruthenian National Theater]. (1893). Dilo, ch. 218, 29 veresnia (11 zhovtnia) (in Ukrainian).
- Tovarystvo ruske «A k a d e m i c h n a H r o m a d a»... [The Ruthenian Society «Academic Community»...] (1897). *Zoria*, ch. 2, 15 (27) sichnia (in Ukrainian).
- Charnetskyi, S. (2014). *Istoriia ukrainskoho teatru v Halychyni: Narysy. Statti. Materialy. Svitlyny* [History of the Ukrainian Theater in Galicia: Essays. Articles. Materials. Photos.]. Lviv: Litopys (in Ukrainian).

Yevhen Nakhlik. Olena Pchilka's comedy «The World Thing» in the productions of Galician professional and amateur theaters (1893–1897). The purpose of the study is to trace the Galician theatrical reception of Olena Pchilka's "The Worldly Thing" in 1893–1897, and to reveal the conditions and circumstances of its staging by the drama circle of the student "Academic Community" in Lviv, by including relevant materials in the consideration. **Methods:** source-based, factual, biographical, contact-based, cultural-historical, receptive. **Results.** The source,

factual, biographical, and contact research article traces the Galician theatrical reception of Olena Pchilka's comedy «The World Thing» in 1893–1897 for the first time on the basis of publications found in the Lviv press, such as the newspapers «Dilo» and «Ruslan» and the magazine «Zorya». The play was staged by the traveling professional theater of the national organization «Ruska Besida» (at least in 1893–1894 and 1896, in a revision by Mykhailo Staritskyi) and by the amateur drama group of the Lviv student «Academic Community». The prerequisites, circumstances (1896–1897), and peculiarities of the performance (February 5, 1897, in the hall of the Postal Club in Lviv) of the comedy «The World Thing» by the «Academic Community» group are elucidated in detail. The play was directed by Mykola Voronyi, who had previously played the role of Holub in the Ternopil performance of «The World Thing» (April 30, 1896), which was staged by the Ukrainian National Theater. In the amateur performance, the main character Oleksandra (Sasha in Pchilchyn's original) was played by Maria Slobodivna (in marriage: Krushelnytska; *1876–†1935), a dramatic artist of the «Ruska Besida» Theater in 1893–1901. The roles were also played by her sister Emilia Slobodivna, Yurii Tobilevych (son of the playwright Ivan Tobilevych, a student at Lviv Polytechnic at the time), Severin Pankivskyi, and others. The theatrical history of Olena Pchilka's comedy «The World Thing» in Galicia can be further traced back to the pages of the Galician and Bukovinian press of the second half of the 1880s and early 1900s.

The epilogue to the article highlights an episode in the relations and mutual responses of M. Voronyi, M. Krushelnytska, and her husband Antin Krushelnytskyi in 1925.

Conclusions. So far, newspaper and magazine information about these Galician performances has not become the object of special research by literary and theater scholars. The scientific novelty of the proposed investigation lies in the introduction of the collected information into scientific circulation and in its understanding.

Key words: Olena Pchilka, comedy «The World Thing», M. Voronyi, Maria Slobodivna (Krushelnytska), theater of the Galician organization «Ruska Besida», «Academic Community» (Lviv).

Нахлік Євген Казимирович – доктор філологічних наук, професор, академік Національної академії наук України, директор Інституту Івана Франка НАН України, <https://orcid.org/0000-0001-7701-9795>; Nakhlik@nas.gov.ua